

MESTRE DE CAPÇALERA

Escrits essencials d'educació

A càrrec de Toni Giménez i Fajardo

LES NENES BONES VAN AL CEL, LES DOLENTES A TOT ARREU

Bondat per naturalesa?

*En el món hi ha dues menes de persones:
les dolentes i les molt dolentes. Les dolentes
són les que anomenem habitualment "bones persones"*
Fritz Lang

*Buscar el bé com si teméssim no trobar-lo;
evitar el mal com si poséssim la mà en aigua bullint.*
Confuci

Som bons per naturalesa? Naixem bons i ens fem dolents? Som dolents i ens han de redreçar cap a la bondat? Bondat i maldat són espontànies o una manera conscient d'obrar? Sembla ser que no som bons per naturalesa, com afirmava Jean-Jacques Rousseau, potser ens trobem més a prop del que deia Hobbes en referència a què no és que siguem "home llop de l'home", però tampoc uns angelets.¹ Cada civilització es forja una idea d'infant i el tracte, aleshores, en conseqüència. Amb tot, l'infant és més bo que l'adult, cosa que no treu que tingui comportaments que classifiquem com a dolents. Les nenes i els nens tendeixen a ser més bons per naturalesa, com deia Rousseau, però de vegades els seus actes no ho són tant perquè molts dels seus actes acostumen a ser un mirall del món adult o una reacció per egocentrisme de rivalitat. La pregunta immediata, però, és: en relació a què o a qui l'infant és bo o dolent per naturalesa? Quan els infants es "comporten bé" tendim a deixar fer. Quan el comportament "és dolent" tendim a reprimir. L'educació és violenta perquè obliga a l'enfrontament entre infant i adult, entre mestre i alumne. Qui no ha sentit ràbia, impotència o agressivitat davant d'un somriure irònic o un desafiament verbal per part d'un infant? L'infant en individualitat tendeix més a la bondat i quan es troba en grup té més probabilitat de fer malifetes. Per això, educar un grup és més difícil. Les persones i les coses no són bones ni dolentes en si mateixes, ho són en relació a les nostres creences i prejudicis.

Ser bo actuant et fa bona persona; ser bo de pensament et fa persona bona. La bondat, per a ser-ho, cal que sigui de pensament. Una persona bona pot arribar a ser molt bona però una persona dolenta pot arribar a ser terriblement dolenta. Cal anar molt en compte en com són els infants al llarg de la seva educació. Cal fixar-s'hi bé (pares, mestres, monitores...) perquè ens hi juguem molt, de cara al futur. Hem de possibilitar que cada infant desenvolupi el bo i millor que porta dins seu i que ha d'oferir als altres. En l'etimologia hebrea, el mot 'bé' designa els bolets comestibles i el mot 'mal' aquells que et fan morir de mal de panxa. Conèixer-se un mateix és precisament conèixer allò que és bo, allò que afavoreix la vida i no pas una acumulació d'experiències estèrils.² Hi ha que creu que tot és bo, que res no és

dolent, tan sols és simplement ignorat.³ En la mateixa línia, hi ha qui considera que no hi ha persones dolentes, sinó poc perfectes perquè no experimenten l'amor ni la comprensió suficients.⁴ Si premiem el bon comportament, que hauria de donar-se per descomptat, s'està considerant que el normal és que un alumne es comporti malament.⁵

Per saber si una cosa és bona o dolenta, podem fer-ho des de diverses disciplines:⁶

Segons la deontologia (deure ètic; *deon*, deure): des del deure moral. Per exemple: no mataràs. Però, no mataràs res? Ni una mosca? Segons la teleologia cap acte és correcte per ell mateix, si no en relació a la bondat o a la maldat de les conseqüències que comporta. Segons l'ètica de la virtut, virtuts i vicis són com virus que adquirim dels altres i transmetem als altres. Són com hàbits bons i dolents. L'ètica de la virtut pretén l'autonomia perquè cada persona faci allò correcte, ja que el que està establert pot ser que sigui injust. Robar és actuar malament, però si un govern abusa de nosaltres, potser necessitarem fer-ho. Segons l'ètica de les religions providencials, cal fer el correcte i rebrem la recompensa a l'altra vida. Això és del tot conductista: induir comportaments desitjables mitjançant el càstig o la recompensa. Judaisme, cristianisme, islamisme, hinduisme obren així. Segons l'existencialisme, primer fer un acte bo i després ja coneixerem la bondat. Al contrari del pensament de Plató. Segons l'ètica objectivista, primer s'ha de concedir prioritat a les necessitats i desitjos individuals i després als col·lectius. Si la persona està bé, està bé per als altres. A més, tot el que fem per als altres, ho fem primer per interès nostre. Quin és el nostre deure? Per exemple: Què és més important assistir a una reunió a la que s'havia quedat o recollir la filla que s'ha torçat el turmell a l'escola? El mal ja està fet, la reunió, no, però el fill necessita en aquell moment la nostra atenció, la reunió, no. Espasa i paret, quin deure és primer?

Segons la sociobiologia, tot ve predeterminat pels gens. Ja naixem bons o dolents. Tot està predeterminat. Segons l'ètica centrada en el proïsme (Emmanuel Lévinas), moralitat vol dir pensar en els altres. Segons l'ètica budista, tot allò que causa patiment és dolent, mentre que tot allò que l'alleugereix, és bo. Segons el moralisme legal, cal equiparar legalitat i moralitat. Si és legal, és moral.

Cal ser bons perquè això sempre és millor, no per amenaces, xantatges o perquè algú ens ho ordena. Espontaneïtat, llibertat i bondat? O imposició, repressió i avortament de la naturalitat? Rosseau o Kant?⁷

¹ Octavi Fullat, "Entrevista a Octavi Fullat. Pensar per educar", *Serra d'Or*, març 2002, pàg. 8.

² Alexandre Jollien, *Elogi a la feblesa*, Barcelona: La Magrana, 2001: 98.

³ Bruno Galindo, *Vasos comunicantes*, Madrid: Zona de Obras/Sgae, 2002: 12.

⁴ Elisabeth Kübler-Ross, *Morir es de vital importància*, Madrid: Luciérnaga, 1996: 154.

⁵ Toni Sala, *Petita crònica d'un professor a secundària*, Barcelona: Edicions 62, 2001: 69.

⁶ Lou Marinoff, *Pregunta-ho a Plató*, Barcelona: Proa/Edicions B, 2003.

⁷ José Sánchez, *El profesor en la trinchera*, Madrid: La Esfera de los Libros, 2008.